2.2.Hadis ve Sünnetin Anlaşılmasında Bütünlüğün Gözetilmesi

Bir hadisin doğru anlaşılması ve yorumlanması için öncelikle onun bütün tariklerinin araştırılıp birlikte değerlendirilmesi ve böylece iç tutarlılığının sağlanması gerekir. Belli bir konuya dair hadislerin bir kısmını görüp diğer bir kısmını görmemek, eksik veya yanlış sonuca götürür.

TARTIŞALIM

Aşağıdaki tablolarda verilen üç hadisi önce tek başına daha sonra birlikte okuyunuz. Üç metni okuyunca etekleri uzun elbise giymenin dinî hükmü konusunda ulaştığınız sonuç değişti mi? Tartışınız.

"Elbiseden topukların altına uzananı cehennemdedir."

(Buhârî, Libas, 4.)

Hz. Ebu Bekir: "Ey Allah'ın Resulü, elbisemin eteği yere sarkıyor, ancak onu kaldırıyorum. Ne dersiniz?" diye sordu. Resulullah: *"Sen elbiseni kibirle uzun tutan biri değilsin."* buyurdu.

(Buhârî, Libas, 4.)

Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "Kim elbisesini kibirle sürürse, Allah kıyamet günü ona bakmaz."

(Buhârî, Libas, 4.)

13 Nahl suresi, 25. ayet.
14 En'âm suresi, 164. ayet.

Hadis ve sünnetin anlaşılmasında bütünlüğün gözetilmesi için hadis şerhlerine başvurmak da önemlidir. Aslında pek çok ayet-i kerime tefsire başvurmadan anlaşıldığı gibi pek çok hadis de şerhlere başvurmadan anlaşılır.

Ne var ki özellikle ahkâmla ilgili hadisler veya anlaşılması özel bilgi gerektiren rivayetler için hadis şerhlerine başvurmak gerekir. Bu tür hadisleri şerhlere başvurmadan hemen neticeye bağlamak ve onlardan hüküm çıkarmak doğru değildir. Bilgi ve tecrübe eksikliği hadisin doğru anlaşılmasına ve yorumlanmasına engel olur.

Bir hadisin farklı tariklerini araştırmanın önemine dair bir örnek görelim:

Resul-i Ekrem şöyle buyurur: *"Kim, Allah'tan başka bir ilâh olmadığını bilerek ölürse cennete girer."*[15] Bu hadis ilk bakışta, imanı olan kimsenin ihlaslı olmasa da ibadet etmese de ahiret saadetine erişilebileceği izlenimi verebilir. Oysa cennete girmenin şartları konusunda başka hadisler de bulunmaktadır.

Sözgelimi Resulullah bir diğer hadis-i şerifte *"Bütün gönlüyle Allah'a bağlanarak lâ ilâhe illallâh diyen kimse."*[16] ifadesini kullanmıştır. Bir başka deyişle cennete girebilmek için sadece "Allah'tan başka ilah olmadığını bilmek" yeterli değildir.

Bu konuda yorum yaparken "ihlâs" ile ve "hâlis" bir kalple inanmak gerektiğini anlatan ifadelerin geçtiği hadisler de dikkate alınmalıdır.

Demek oluyor ki bütün gönlüyle Allah'a bağlanma niyeti yanında dini yaşama kararlılığı yoksa cennete giden yolda bir engel var demektir. Sahabenin, Resul-i Ekrem'e *"Namaz kılmak, zekât vermek ve her Müslümana samimi ve tutarlı davranmak üzere biat ettim."*[17] diyerek verdiği güvence bu konuya ışık tutar.

BİLGİ KUTUSU

Bir adam kendisine hadis rivayet eden Saîd b. Cübeyr'e: "Allah'ın kitabında buna aykırı şeyler var." demişti. O da bu adama: "Bana bak, ben sana Resulullah'tan hadis rivayet ediyorum, sen ise Allah'ın kitabı ile itiraz ediyorsun. Resulullah, Allah'ın kitabını senden daha iyi bilirdi!" diye karşılık vermişti.

(Dârimî, Mukaddime, 49.)

TARTIŞALIM

Basralı muhaddis tâbiî Ebu Nadre diyor ki: "Resulullah'ın ashabı toplanıp bir araya geldikleri zaman ilim (hadis) müzakere ederler ve Kur'an'dan bir sure okurlardı".

(Hatîb, el-Fakîh ve'l-mütefakkih, C 2, s.126.)

Sahabenin hadis müzakere ettikleri ortamlarda Kur'an-ı Kerim'den de bir sure okumalarının sebebi ne olabilir? Tartışalım.

Olayları doğru yorumlayabilmek için tüm detayları bilmek nasıl gerekli ise, hadisleri doğru anlayabilmek için de sünnetin tamamına vakıf olmak gereklidir.

15 Müslim, Îmân, 43.
16 Buhârî, İlim, 33, Rikâk, 51.
17 Buhârî, İman, 40; Müslim, İman, 97.

PAYLAŞALIM

Aşağıdaki hadislerden sadece 1. hadisi okuyan birinin kadınların yolculuğa çıkmaları konusunda yapacakları çıkarımla 1. ve 2. hadisi birlikte okuyan birinin yapacağı çıkarım aynı olur mu? Bu konudaki düşüncelerinizi hadislerin anlaşılmasında bütünlüğün gözetilmesi ilkesini göz önünde bulundurarak paylaşınız.

1. *"Kadın yanında mahremi olmadan üç günlük mesafede yolculuğa çıkmasın."*

(Buhârî, Taksîru's-salat, 4; Müslim, Hac, 422-423.)

2. "Biz Resulullah'ın yanında iken bir adam geldi ve fakirlikten şikayet etti. Bir müddet sonra bir başkası geldi, o da yol kesiciliğinden şikayette bulundu. Hz. Peygamber bana dönerek:

-*Ey Adî, Hîra şehrini gördün mü?* diye sordu. Ben de:

-Hayır, görmedim ama çok duydum, dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

-*Eğer ömrün yeter de yaşarsan, bir kadının devesi üzerinde tek başına Hîra'dan kalkıp Kâbe'yi tavaf etmeye geldiğini ve Allah'tan başka hiç kimseden korkmadığını göreceksin."*

(Buhârî, Menakıb, 22.)